

вирішити протиріччя між вимогами спортивної діяльності, її конкретними умовами – з одного боку та власними можливостями, здібностями адаптуватися до цих умов і вимог – з іншого. Тому мета виступає як регулятор активності, впливаючи на вибір конкретних засобів досягнення бажаного результату.

Отже, блок мотивації виконує в структурі спортивної діяльності наступні функції:

- є пусковим механізмом діяльності;
- підтримує необхідний рівень активності в процесі тренувальної та змагальної діяльності;
- регулює вміст активності, використання різних засобів діяльності для досягнення бажаних результатів.

Узагальнюючи усе вищевикладене, можна зробити висновок: блок мотивації утворюють потреби, мотиви і цілі спортивної діяльності.

Таким чином, мотивація – широке поняття, що охоплює складний процес керування напрямком і інтенсивністю зусиль. Психологи, які працюють в області спорту і фізичної культури, розглядають мотивацію з різних специфічних позицій, виділяючи внутрішню і зовнішню мотивацію, мотивацію досягнення і мотивацію у формі змагального стресу. Ці складові форми мотивації є складовими визначення мотивації.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СТРОКОВОЇ СЛУЖБИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК АДАПТАЦІЇ ДО ОСОБЛИВИХ УМОВ ДІЯЛЬНОСТІ

М-О. В. Гарнага,

магістрант спеціальності «Психологія»,

Донецький національний університет

імені Василя Стуса

Науковий керівник: К. М. Васюк, к. психол. н., доцент

Актуальність дослідження обумовлюється зміною характеру військової діяльності, обумовленого модифікацією загроз, небезпек і ризиків в військовій сфері. Порівняно з традиційним характером цієї діяльності сьогодні вона вимагає від своїх суб'єктів не просто високого професіоналізму, але і принципово нових якостей: організаторських, управлінських, комунікативних, морально-етичних і

інших. При цьому базовою складовою ефективної військової діяльності є професійні якості особи військовослужбовця строкової служби. Слід зазначити, що Збройні сили України мають потужні можливості для перетворення в ефективно діючий інститут соціалізації особи в порівнянні з іншими військовими відомствами. Досвід інституційного реформування ЗСУ і її соціалізуючого впливу на особу може бути використаний іншими інститутами і компонентами державної служби України, зокрема спеціалізованої. Проте це не означає, що процес інституційного оформлення Збройних сил України остаточно завершений, а соціалізація особи військовослужбовця здійснюється і далі здійснюватиметься без проблем. Тому метою нашої статті є проблема соціалізації військовослужбовців строкової служби у збройних силах України.

Аналіз широкого аспекту наукових досліджень останніх років свідчить про зростання інтересу до даної проблеми. Зокрема, деякі питання, що стосуються впливу соціального середовища на формування особистості молодшої людини, розкрито у працях М. Бондаренка, Р. Вайноли, М. Іщенко, А. Капської, Л. Міщик та ін; характеристика процесу соціалізації як системи, розробка основ її теорії простежується у працях Н. Лавриченко, О. Балакіревої, Н. Голованової, В. Ільїна.

Термін «соціалізація» (від лат. *socialis* – соціальний) було введено французьким соціологом і філософом Е. Дюркгеймом для позначення процесу розвитку соціальної природи людини (Богущ А. М., 2008). Людина приходить у цей світ і вже застає такі, що склалися до неї соціальні (зокрема, правові) ролі, державу, законодавство, сталі соціальні відносини. «Щоб стати особою, вона повинна їх інтеріоризувати: не просто дізнатися про їх існування з підручників, але навчитися на особистому досвіді їх «грати» (Москаленко В. В., 2005).

Нині соціалізація розглядається як «процес засвоєння і подальшого розвитку індивідом соціально-культурного досвіду – трудових навичок, знань, норм, цінностей, традицій, що накопичуються і передаються від покоління до покоління, процес включення індивіда до системи суспільних відносин і формування у нього соціальних якостей» (Харчев А. Г., 2008).

Соціалізація дає людині можливість взаємодіяти з іншими людьми, а також сприяє передачі досвіду від покоління до покоління. На теоретичному рівні виокремлюють механізми соціалізації, під якими розуміють сукупність соціальних процесів, що забезпечують функціонування соціалізаційного процесу.

До їх числа належать: а) «соціальна адаптація (від лат. adoption – пристосування) – процес освоєння індивідом соціальних ролей у соціальній організації, тобто організації взаємодій з іншими індивідами; б) ідентифікація (від лат. identificare – ототожнення) – процес фіксації, визначення індивідом усвідомленого і прийнятого сенсу його позиції в соціальному просторі; в) інтеріоризація (від лат. interior – внутрішній) – процес засвоєння соціальних ролей, тобто перенесення соціальних норм і цінностей у внутрішню нормативно-ціннісну структуру особи; г) цілеспрямованість – процес цілеорієнтації індивіда, а також напрацювання цілей і стратегії їх досягнення в соціальному просторі» (Чернавін Е. А., 2007). У процесі соціалізації індивід постійно оволодіває новим соціальним статусом і засвоює тотожно їм соціальні ролі, що є необхідною умовою його успішного функціонування в суспільстві.

Вивчаючи соціалізаційний феномен, слід усвідомити, що соціалізація, як багатогранне і складне явище, давно вийшла за рамки однієї науки і отримала міждисциплінарний статус. Приступаючи до вивчення цього феномена, слід дотримуватись комплексного, міждисциплінарного підходу, оскільки лише в цьому випадку можуть бути отримані об'єктивні, науково-значущі результати.

Проблема впливу об'єктивно специфічного військового середовища на безперервний процес соціального розвитку особистості набуває особливого значення, оскільки перехід на контрактну основу комплектування української армії є доволі тривалим. Крім того, погіршуються показники морально-ділових якостей і стану здоров'я юнаків, які підлягають призову на строкову військову службу. Вплив дезорганізуючих чинників на процес соціалізації військовослужбовців строкової служби спонукає до суттєвої соціально-педагогічної протидії – створення адекватних умов, здатних оптимізувати процес соціальної адаптації військовослужбовців строкової служби Збройних сил України, покращити їх післяслужбове становище, забезпечити їх входження в суспільство.

На підставі аналізу проблеми доцільне сказати, що процес соціалізації військовослужбовця строкової служби не обмежується рамками військового середовища. Військовий глибоко та органічно включений у систему суспільних відносин. Він розглядається як особистість, котра функціонує в системі відносин та діяльності всього суспільства, хоча ця діяльність має і суто специфічні риси. Такий підхід детермінується тим, що Збройні сили як інститут політичної системи держави діалектично взаємопов'язані з матеріальним та духовним життям суспільства, яке, в свою чергу, зумовлює їх

соціальний характер, склад та функції. Отже, соціалізація військовослужбовця строкової служби не може розглядатись лише в межах військового середовища. У процесі соціалізації формується особистість військовослужбовця, відбувається його адаптація до нормативних вимог, що визначають умови й особливості військового життя. Адаптація до умов військової служби майбутніх офіцерів Збройних сил України здійснюється у вищих військових навчальних закладах і у військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України. Особливості соціалізації військовослужбовців строкової служби зумовлені особливостями організації спільної діяльності і спілкування в освітньому, культурному середовищі військових частин, що моделюють форми взаємодії у Збройних силах. На цьому етапі правової соціалізації відбуваються орієнтація військовослужбовця у соціальному просторі як військовослужбовця, відбувається його підготовка до служби як офіцера Збройних сил України. Військовослужбовець строкової служби проходить і засвоює певні статуси: учень, підлеглий, днювальний, вартовий, командир підрозділу тощо. Засвоєння цих статусів, прийняття військово-правових цінностей як власних сприяє формуванню особливого шару військової культури. Соціалізація військовослужбовців строкової служби характеризується вимогою цілісного й комплексного засвоєння і відтворення правового, соціально-професійного і культурного досвіду, що забезпечує їм адаптацію до умов мікро- і макросоціуму, що змінюється, іноді з діаметрально протилежними ціннісними орієнтирами і нерідко з прихованою ворожістю.

Підсумком соціалізації військовослужбовця строкової служби є формування специфічних особистих якостей, необхідних для повноцінного виконання ним обов'язків, пов'язаних із забезпеченням захисту держави.

У спільній діяльності виробляються загальні погляди на життя, складається громадська думка. Вступаючи у вже існуючий колектив, людина стикається зі сформованим морально-психологічним кліматом, з певними соціальними установками і навіть якщо вона і не сприймає їх, то не зважати на їх існування не може. Помітною силою впливу на професійну соціалізацію є військовий колектив, бо людина не може нормально існувати поза спілкуванням. Для неї дуже важливо позитивне відношення оточуючих. Соціальне військове мікросередовище є «безпосереднім соціальним оточенням молодого солдата (командування військової частини, працівники відділу виховної та соціально-психологічної роботи, військовий колектив у цілому тощо) і здійснює вирішальний вплив на діяльність, поведінку і

спілкування військового, на його функціонування і розвиток у цілому» (Харчев А. Г., 2008).

Соціалізація як процес, який спрямований на становлення особистості, змістовно має два плани:

1) широкі соціальні впливи, недостатньо організовані і контрольовані (впливи засобів масової інформації, традицій регіону, навчального закладу, сім'ї);

2) спонтанні прояви, помітні лише за їхніми результатами в соціальному становленні (зміна стосунків, зміна оцінок, поглядів, суджень, вияв їх відмінності, спрямованості офіційного виховання).

Таким чином, у результаті аналізу наукових досліджень соціалізацію військовослужбовців строкової служби можна визначити як цілісне й комплексне засвоєння і відтворення правового, соціально-професійного і культурного досвіду, що забезпечує військовослужбовцям адаптацію до умов військової служби, сприяє формуванню їх військової культури.

ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

О. В. Гоцуляк,

магістрант спеціальності «Психологія»

Донецький національний університет

імені Василя Стуса

Науковий керівник: О. М. Шпортун, д. психол. н., доцент

Професійна ідентичність, як феномен – важлива тема сучасності. Проблеми, які пов'язані з професійною ідентичністю, продовжують негативно впливати на наше життя. Такою проблемою може стати криза професійної ідентичності. Професійна ідентичність – суб'єктивний і непостійний феномен, який змінюється з часом. Через непередбачуваний конфлікт з уявленнями про обрану професію і неприємною реальністю у студента може виникнути фрустрація, погіршене засвоєння матеріалу, а це створює ризик, що студент не встигне оволодіти знаннями, вміннями, навичками і особистісними якостями, які так необхідні фахівцю з обраної професії. Проблему професійної ідентичності вивчали також Ж. Вірна, Г. Балл, К. Гуревич Т. Дубовицька, Е. Еріксон, А. Крилова, Ф. Зеєр, О. Макарова,